

- доведення частки інноваційної продукції, товарів та послуг у загальному обсязі реалізованої продукції до 4,9%;
- введення в дію лави №1 шахти №10 «Нововолинськ».

Бібліографія

1. **Основні напрями економічного і соціального розвитку Волинської області на 2013 рік.** – Луцьк, Волинська обласна державна адміністрація, 2013.
2. **Прогноз економічного і соціального розвитку Волинської області Волинської області на 2013 рік.** – Луцьк, Волинська обласна державна адміністрація, 2013.
3. **Про соціально-економічне становище області.** – Луцьк, Головне управління економіки у Волинській області, 2013.
4. **Програми зайнятості населення Волинської області на 2012-2013 роки.** – Луцьк, Волинська обласна державна адміністрація, 2012.

Рецензент: д.е.н., професор Павліха Н.В.

УДК 334.72

А. І. САВУЩИК

СУПЕРЕЧНОСТІ І ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАНЬ В УКРАЇНІ

У статті було розглянуто сутність та типи процесів злиття та поглинання компаній в Україні. Представлені характеристики та визначені мотиваційні засади та фінансова результативність об'єднувачих процесів для учасників бізнес-альянсу, держави та оточуючого ринкового середовища. Визначені сучасні особливості, тенденції та напрями подальшого розвитку процесів злиття і поглинання в аграрній галузі України.

The article examined the nature and types of mergers and acquisitions in Ukraine. Presented identified characteristics and motivational principles and financial impact of the integration

© Савущик А. І. - старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування

process for the participants business alliance, the state and the surrounding market environment. Designated modern features, trends and areas for further development mergers and acquisitions in the agricultural sector of Ukraine.

Ключові слова: злиття, поглинання, інтеграція, інтеграційні формування, фінансові ресурси, гармонізація, конкурентоспроможність.

Реформування в різних галузях України супроводжується трансформаційними перетвореннями в економіці, важливою складовою яких виступають об'єднавчі процеси. В розв'язанні економічних проблем аграрної сфери важливого значення набувають інтеграційні засади об'єднавчих процесів, які характеризуються утворенням та функціонуванням нових формувань, що є більш адаптованими до сучасного ринкового середовища. Формування більшості сучасних інтеграційних аграрних формувань пов'язане з намаганням суб'єктів господарювання пристосуватися до мінливого економічного середовища з метою виживання та стійкого функціонування. Об'єднавчі процеси в різних сферах характеризуються багатогранністю, вони здійснюються за різноманітними напрямками, проявляються в різних видах та організаційно-економічних формах. Поширення процесів злиття та поглинання компаній викликає багато суперечностей у розумінні причин виникнення, сутності, механізму реалізації та наслідків такої об'єднавчої тенденції.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вагомий науковий базис з питань розвитку інтеграційних процесів та інтеграції підприємств створено такими вченими як В.Г. Андрійчук., С.І. Дем'яненко, Ю.С. Коваленко, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, М.Й. Хорунжий, В.В. Юрчишин та іншими. Значну увагу процесам злиття та поглинання компаній приділяється в роботах І.В. Бураковського, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, С.В. Мочерного, О.М. Мозгового та багатьох інших вчених. Проте, сучасні особливості та тенденції злиття і поглинання в різних галузях економіки України залишаються предметом гострих дискусій в наукових, урядових та бізнесових колах та потребують подальшого дослідження, уточнення та доповнення.

Метою дослідження є виявлення об'єктивних передумов злиття і поглинання компаній в різних галузі України,

визначення мотиваційних засад та фінансової результативності об'єднаних процесів для учасників бізнес-альянсу, держави та оточуючого ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу. Конкуренція, як рушійна сила ринкової економіки, спонукає суб'єктів господарювання до пошуку шляхів, механізмів і форм розвитку та вдосконалення з метою виживання, утримання досягнутих позицій, забезпечення подальшого стійкого функціонування та зростання. Конкуренція боротьба між підприємствами, фінансова нестабільність, мінливість економічного середовища призводять до розвитку об'єднувальних процесів в багатьох галузях національної економіки. Інтеграція, злиття, поглинання виступають основними механізмами адаптації підприємств до умов ринку.

Пошкваллення процесів злиття та поглинання компаній в умовах трансформаційних економічних перетворень та фінансових негараздів пояснюється тим, що кризові явища мають різні прояви для суб'єктів господарювання. Для фінансово стійких підприємств є додаткові можливості щодо розвитку та розширення бізнесу, а підприємства в яких є фінансові проблеми можуть розраховуватися з боргами та покращити фінансове становище за допомогою фінансово спроможних підприємств. Проте, необхідно враховувати наявні та усвідомлювати потенційні наслідки для всіх учасників таких процесів.

Сутнісний зміст злиття та поглинання має різноаспектне трактування: продовження процесів інтеграції, реорганізація, тощо. Існують певні відмінності щодо трактуванні понять «злиття» та «поглинання» в зарубіжному та українському законодавстві, теорії та практиці. В Україні процеси злиття та поглинання регулюються законами «Про господарські товариства», «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», «Про захист економічної конкуренції», «Про акціонерні товариства», тощо. Також питанням злиття та поглинання приділено увагу в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 19 «Об'єднання підприємств», П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність» та П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств, злиття – це реорганізація

юридичних осіб, коли права і обов'язки кожного з них переходять до знову виниклої юридичної особи [2]. Тобто результатом злиття компаній є виникнення нової юридичної особи, яка утворилася на основі двох або декількох колишніх компаній які втратили повністю свою самостійність.

Найявніми є доволі часте ототожнення категорій «злиття» та «поглинання» [3] або достатньо протилежні трактування їх сутності. С. І Демченко В. А. розглядає злиття як процес об'єднання підприємств, в результаті якого створюється нове підприємство[4]. Інші автори розглядають злиття тільки як процес об'єднання підприємств, результатом якого є приєднання одного підприємства до іншого та розчинення у ньому[5; 6]. Активи, права та зобов'язання всіх або деяких учасників злиття переходять до правонаступників. Згідно чинного законодавства в Україні, злиття може здійснюватися шляхом консолідації або приєднання. Консолідація – вид злиття, при якому дві або більше компаній створюють нову єдину компанію. У даному випадку компанії, які зливаються, припиняють своє існування, а всі їхні активи, права та зобов'язання передаються новій компанії, створеній у результаті злиття.

Приєднання – вид злиття, при якому одна компанія приєднується до іншої компанії, припиняє своє існування та всі активи, права та зобов'язання передаються існуючій компанії [7].

Merger and acquisitions – ринок злиття та поглинання або придбання компаній. Зарубіжний досвід свідчить, що злиття передбачає об'єднання господарюючих суб'єктів, в результаті якого створюється єдина економічна одиниця з двох та більше раніше існуючих структур. Відбувається об'єднання декількох фірм, в результаті якого одна з них виживає, а інші втрачають самостійність та припиняють існування. Під поглинанням в теорії корпоративного контролю розуміють операції з реорганізації компаній, коли склад власників змінюється, а частіше за все повністю змінюється і менеджмент компанії [8, с. 6].

В законодавстві України не висвітлено сутність поняття «поглинання», проте в практичній діяльності відбуваються процеси отримання контролю компаніями над акціями або активами інших компаній.

Усі поглинання можна розглядати як підпорядкування однією компанією іншій шляхом контролювання діяльності з придбанням повного або часткового права власності на неї. Існують три наступні механізми поглинання: придбання корпоративних прав – покупець придбає акції, частки іншої компанії разом з усіма її активами, правами та зобов'язаннями; придбання активів – покупець придбає тільки певні активи й зобов'язання компанії; придбання боргів – покупець придбає борги іншої компанії, ініціює порушення справи про банкрутство або бере участь у вже існуючому виробництві [7].

Таким чином, злиття в більшості випадків має дружній характер на ринку корпоративного контролю. Тай у той час коли поглинання може бути як дружне, так і вороже без згоди менеджменту та врахування інтересів і прав власників компанії-об'єкту.

Об'єднанчі процеси, що відбуваються в різних галузях можуть бути викликані різними причинами: соціально-економічні і фінансові проблеми, що охопили світ, свідчать про необхідність фінансової підтримки підприємств і створення великих формувань, які дають більший економічний ефект, ніж невеликі суб'єкти господарювання; необхідність укріплення матеріально-технічної бази агропромислового сектору. Що потребує великих інвестицій в зв'язку з нестачею фінансових ресурсів на діючих сільськогосподарських підприємствах. Потрібний досвід великих та середніх підприємств, світових лідерів в аграрній сфері, в країнах, які досягли високих результатів в цій галузі; не пристосованість сільськогосподарських підприємств до ринків збуту продукції та інших форм підприємницької діяльності, тощо[9].

Тактика і стратегія діяльності інтеграційних формувань визначається наступними тенденціями, що притаманні сучасному бізнесу в Україні : збільшення та накопичення площ земельних ресурсів, вихід на міжнародний ринок капіталу, залучення іноземних інвестицій, злиття та поглинання, реорганізація компаній.

У вересні 2012 року в результаті одного з перших масштабних злиттів компаній в аграрному секторі України

утворилася нова компанія «Дакор Агро Холдинг» (Dakor Agro Holding, Кіпр). Ця компанія виникла шляхом об'єднання активів «Ленд Вест компанії» (Рівне) та «Західної компанії «Дакор» (Рівне). Данило Корилкевич, контролюючи 69,34% акцій "Ленд Вест" і 77,41% акцій «Дакор» консолідував свої активи в один пакет в кількості 4,1 млн. акцій, що склало 75,81% акцій нової компанії «Дакор Агро Холдинг». Структура об'єднання складалася з чотирьох заводів з виробництва цукру, 163 тис. га сільськогосподарських земель, парку сучасної техніки, а також компанії із забезпечення логістики і зберігання продукції.

Окрім злиттів агрохолдингів також відбулася і реорганізація ряду компаній. Компанія ГК «Ілліч-Агро» змінила власника. В результаті придбання Маріупільського металургійного комбінату ім. Ілліча компаніями «СКМ» та «Смарт-Холдинг», ці компанії придбали також аграрні активи на базі яких 10 березня 2012 року був утворений холдинг HarvEast. В управлінні холдингу HarvEast передані оброблювані землі загальною площею близько 231 тис. га; велика рогата худоба 28 тис. голів, ферми по відкорму свиней; інші профільні активи виробництво комбікормів, насінневе рослинництво. Географічно перераховані активи розташовані переважно в Донецькій області, а також - у Запорізькій, Черкаській, Рівненській областях та в АР Крим.

Висновки. Світовим досвідом доведено, що корисність об'єднувачих процесів в аграрній галузі забезпечується державною координацією, стимулюванням та підтримкою аграрно-промислового виробництва. З точки зору держави, об'єднувачі процеси в аграрно-промисловому виробництві України є позитивними при умові дотримання інтеграційними формуваннями антимонопольного законодавства та сприяння підвищенню рівня життя в сільській місцевості, розв'язання соціальних потреб. Стійке становище інтеграційного формування та позитивні результати діяльності можливо забезпечити на основі повного порозуміння учасників та узгодженої діяльності.

Результативність інтеграційних процесів в Україні можливо підвищити шляхом гармонізації відносин та врахування інтересів суб'єктів господарювання, держави та суспільства на

засадах здорової конкуренції в ринковому середовищі та запобігання монополізму.

Бібліографія

1. **Аналіз стану та концептуальні напрями розвитку ринку України** / [В.Г. Андрійчук., С.І. Охріменко, І.М. Зеліско та ін.]. - К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2011.-122с.
2. **Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», зі змінами та доповненнями**, від 28.01.2000 р. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. №163 // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – №13. – С.70-72.
3. Демченко С. І., **Економічні концепції сутності злиття та поглинання в умовах економіки України** [Електронний ресурс] / С. І. Демченко. – Режим доступу: <http://intkonf.org/afanaseva-ta-upravlinnya-vartistyu-pidpriemstva/>.
4. **Акционерное дело: Ученик** / Под ред. В. А. Коваленко. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 544 с.
5. Малік П.Т., Саблук П.Т., Доналд Депамфіліс. **Слияния, поглощения и другие способы реструктуризации предприятия** / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2012. – 960 с.
6. Рид, Ф. **Искусство слияний и поглощения** / Стэнли Фостер Рид, Александра Рид Лажу; пер. с англ., 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 957 с.
7. Румянцев С. Оцінка ефективності злиття і поглинання компаній [Текст] // Цінні папери України. – 2011. – №44. – С.13-14.
8. Хорунжий В.В., Юрчишин І.В. **Механизмы государственного регулирования поглощений и рынка сельскохозяйственных земель в сельском хозяйстве** // В.В Хорунжий., І.В Юрчишин. Сиптиц. – М.: МГОУ, 2010. – 82 с.
9. ТОП 100. **Рейтинг лучших компаний Украины.** - К.: Экономика, 2012.-№ 3.- 96с.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.

УДК 001.8:330.15:006

П. М. СКРИПЧУК
О. В. ПАХАРЕНКО
О. Ю. СУДУК

ЯКІСТЬ, СТАНДАРТИЗАЦІЯ, СЕРТИФІКАЦІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ

В статті розглянуто методологічні засади розвитку стандартизації та сертифікації, які полягають у системному врахуванні потреб світової глобалізації, соціо-еколого-економічних вимог різних галузей економік та бізнесу. Запропоновано розвиток діяльності в галузі стандартизації і сертифікації проводити із застосуванням міжнародних правил і норм.

The article considers the methodological principles of standardization and certification, which are in the system to the needs of the world of globalization, socio-ecological and economic requirements of various industries and businesses. Proposed development activities in the field of standardization and certification of conduct of the International rules and regulations.

Ключові слова: стандартизація, сертифікація, якість, розвиток, зовнішньоекономічні відносини.

З розвитком зовнішньоекономічних відносин, науки і техніки розширилася сфера дії підтвердження відповідності і тепер вона поширюється, крім продукції, на системи менеджменту якості, системи екологічного менеджменту, об'єкти навколишнього природного середовища (НПС) та персонал. Для продукції відповідність встановленим вимогам може бути засвідчена декларацією про відповідність і сертифікацією (екологічною сертифікацією), а для систем менеджменту - лише сертифікацією.

© Скрипчук П.М. - д.е.н., професор Національного університету водного господарства та природокористування;

© Пахаренко О. В. - к.е.н., викладач Національного університету водного господарства та природокористування;

© Судук О.Ю. - к.с.-г.н., викладач Національного університету водного господарства та природокористування